

Проект пішохідного туристичного походу 2 ступеня складності в Рівненській області

<https://doi.org/10.17721/2786-4561.2023.3.1-4/9>

Петровець А. П., Гіс Д. А., Гринюк О. Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка м. Київ, Україна, oleg.gryniuk@knu.ua

Надійшла до редакційної колегії 15.05.2023.

Прийнята: 20.05.2023

Анотація. Освіта важлива складова сучасного життя. А якісна освіта не можлива без опанування практичних навичок та компетентностей, які складно реалізувати під

час навчання в класі. Особливо актуальним дане питання постало під час пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення військ московії. Організація позакласної роботи спортивно-туристичного спрямування включає в себе проведення різних заходів від екскурсій до туристичних походів. Туристичні походи – найбільш цікава форма організації позакласної роботи зі школярами. Під час походів учні отримують не лише практичні, спортивні та туристичні навички, а й проводять красознавче дослідження рідного краю. У роботі представлено проєкт пішохідного туристичного маршруту 2-го ступеня складності територією Рівненської області. Під час проходження маршруту учні не тільки подолають 52 км за 4 дні але й познайомляться з природною та історико-культурною спадщиною Зарічненської та Локницької територіальних громад. Успішне подолання туристичного походу залежить від багатьох факторів, але особливо від підбору якісного та необхідного групового спорядження. Саме цьому аспекту особливо приділено увагу в роботі – детально проаналізовано та представлено рекомендації щодо підбору групового туристичного спорядження та проведено розрахунки на групу із 10 учасників. Враховано не тільки кількість необхідного спорядження, а й вагу та ціну, запропоновано альтернативний варіант – оренди туристичного спорядження. Окрім того, проведено розрахунки особистої участі авторів статті.

Ключові слова: шкільний туризм, спортивний туризм, туристичні пішохідні походи.

The project of a hiking trip of the 2nd level of difficulty in the Rivne region

Petrovets A., His D., Gryniuk O.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, oleg.gryniuk@knu.ua

Abstract. Education is an important component of modern life. And quality education is not possible without mastering practical skills and competencies that are difficult to implement during classroom learning. This issue became especially relevant during the COVID-19 pandemic and the full-scale invasion of Moscow's troops. The organization of extracurricular work in the sports and tourism direction includes various activities from excursions to tourist trips. Tourist trips are the most interesting form of organizing extracurricular work with schoolchildren. During the hikes, students acquire not only practical, sports and tourist skills, but also conduct local research of their native region. The paper presents the project of a pedestrian tourist route of the 2nd degree of difficulty in the territory of the Rivne region. During the route, students will not only cover 52 km in 4 days but will also get to know the natural and historical and cultural heritage of Zarichnenska and Loknytska territorial communities. Successfully overcoming a tourist trip depends on many factors, but

especially on the selection of high-quality and necessary group equipment. This aspect was given special attention in the work - recommendations for the selection of group tourist equipment were analyzed and presented, and calculations were made for a group of 10 participants. Not only the amount of necessary equipment, but also the weight and price are considered, an alternative option is offered - renting tourist equipment. In addition, the personal participation of the authors of the article was calculated.

Keywords: *school tourism, sports tourism, tourist hiking trips.*

Вступ. Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на життя населення всієї планети. Карантинні обмеження, переведення багатьох сфер життя в онлайн, у тому числі, і освіти негативно вплинуло на фізичну активність. У той же час ВООЗ рекомендує мінімум 60 хв фізичної аеробної на добу для дітей віком до 18 років. Одним із ефективних способів залучення молоді до активної рекреаційної діяльності є спортивний туризм, а саме проведення пішохідних туристичних походів різної складності. В Зарічненській територіальній громаді функціонує 22 (у смт. Зарічне – 3) заклади загально середньої освіти, але майже не проводяться заходи зі шкільного туризму чи туристично-краєзнавчого спрямування.

Окрім того, на початку березня 2023 року у м. Рівне відбулось по суті закриття (назване реорганізацією/злиттям) Рівненського обласного центру національно-патріотичного виховання туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Таким чином, розробка заходів туристичного, краєзнавчого та патріотичного виховання молоді набуває неабиякої актуальності.

Об'єктом дослідження є території Рівненської області, а саме в межах Зарічненської та Локницької територіальних громад.

Матеріали та методи дослідження. В основі дослідження покладено вивчення географічної інформації щодо придатності території до організації пішохідних туристичних походів та аналіз краєзнавчої інформації про історико-культурну спадщину регіону дослідження. Важливим аспектом, при плануванні маршруту (наприклад вибір місця ночівлі), є вивчення та аналіз різноманітних картографічних джерел (топографічні та туристичні карти, супутникові знімків тощо). Використання можливостей онлайн прокладення треків маршрутів через різноманітні онлайн сервіси з картографічним матеріалом (AllTrails, Mapy.cz, Strava) з подальшим їх використанням під час проходження маршруту. Особливої уваги заслуговує використання методики організації пішохідних туристичних походів розробленої Федерацією спортивного туризму України.

Результати та їх аналіз. Для організації ступеневого походу обрано територію Рівненської області, що розміщена на північному-заході України. Сам пішохідний похід буде проходити у Вараському районі (територією Зарічненської та Локницької територіальних громад), північно-західній частині Рівненської області, в історико-етнографічному регіоні Волинського Полісся.

Територія має рівнинну поверхню з незначним похилом території з півдня на північ. Територія поверхні – плоска низовина, основним елементом рельєфу якої є долина верхньої течії Прип'яті з широкою заплавою та двома надзаплавними терасами, для яких характерна незначна заболоченість, розвиток еолових форм рельєфу, пагорби та пасма заввишки 5-15 м. Висота над рівнем моря переважно – 145 м.

Території притаманна значна заболоченість. Зокрема, у межах Вичівського ботанічного заказника охороняється рідкісне перехідне сфагнове болото з цінними ягідниками, трапляється також росичка проміжна, яка є представником Червоної книги України.

Територією протікає понад 7 річок, з них такі загальновідомі, як Стир, Прип'ять, Стохід, Веселуха, Стубла. Обидві громади розташовані по лівий берег річки Стир в Поліській низовині. Також, на території є багато озер, серед яких можна виділити: Нобельське, Острівське, Біле, Засвецьке. Також є водосховища, де активно розводять різного виду рибу.

Територія розташована в помірному кліматичному поясі, що характеризується м'якою зимою, теплим літом і великою кількістю опадів. Рівнинність поверхні зумовлює вільні проникнення різних типів повітряних мас. Середньомісячна температура найтеплішого місяця липня $+18 - +18,5^{\circ}\text{C}$, червня і серпня на один градус нижча. Так, з червня по серпень в середньому відмічається від 20 до 25 днів з середньодобовими температурами від $+15^{\circ}\text{C}$. У той же час у літній період спостерігається значна кількість опадів в середньому 13 днів з опадами кожен місяць та по 5 днів з опадами більше 5 мм на добу.

Близько 40% території вкрито лісом (бори, субори, діброви, на знижених ділянках – вільшаники). Основні породи: сосна, вільха, осика, береза, дуб, граб. Також зростає багато видів рідкісних рослин, серед них астрагал піщаний і плаун колючий. Трапляються навіть “хижі” рослини, як-от альдрованда пухирчаста та росичка середня. Серед рідкісних тварин можна побачити лелеку чорного, орлана-білохвоста, тхора лісового і рідкісну рись.

Адміністративними центрами територіальних громад є смт Зарічне та село Локниця. У селищі функціонує вузькоколійна залізниця Антонівка-Зарічне, одна з найдовших вузькоколіїних залізниць у Європі, подорожуючи якою, занурюєшся в соснові й мішані ліси. Також є автовокзал, який приймає автобуси за 20 напрямками, загалом через автостанцію проходять 37 маршрутів. Найбільш популярні маршрути дозволяють дібратись до столиці – м. Київ, обласного центру – м. Рівне, та інших міст, таких як м. Чернівці, м. Луцьк.

Переважає рівнинний рельєф створює сприятливі умови для прокладання транспортних шляхів. Тому є густа сітка доріг як звичайних асфальтованих, так і ґрунтових. У Рівненській області є дороги міжнародного значення, які забезпечують міжнародні автомобільні перевезення, це: М-06 (Київ-Чоп), М-07 (Київ-Ковель-Ягодин), М-19 (Доманове-Ковель-Чернівці-Тереблеце). Дорога національного значення лише одна Н-22 (Устилуг-Луцьк-Рівне) та багато доріг регіонального та територіального значення.

Територія Заріченської та Локницької територіальних громад дуже багата на природну та історико-культурну спадщину. З метою збереження рідкісного різноманіття флори та фауни Поліського краю, на території громад було значну кількість природних парків та заказників, заповідних урочищ: Нобельський національний природний парк, Вичівське заповідне урочище та урочище Топець, Дібрівський та Острівський гідрологічні заказники, Мульчицький ботанічний заказник, Мутвицький загальнозоологічний та ландшафтний заказники, Нобельський орнітологічний заказник, Прип'ятський іхтіологічний заказник.

На природоохоронній території Нобельського національного природного парку розташовані озера Нобель, Млин (Засвецьке), Острівське, Велике. Цей природний парк був створений з метою збереження, відтворення та ефективного використання типових і унікальних природних комплексів Західного Полісся, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, освітню та естетичну цінність. На території парку, екологічними стежками проводяться екскурсії для туристів, що є поштовхом для розвитку зеленого туризму краю. Вичівське заповідне урочище та урочище Топець створені з метою збереження характерної для поліського ландшафту заболоченої ділянки лісу, де зростають дикоростучі ягідники та рідкісні рослини, а також з метою збереження вікових дубових насаджень. Можна побачити дуби-патріархи, вік яких 150-230 і навіть більше років. Дібрівський гідрологічний заказник охороняє територію з типовою для Полісся лучною і болотною рослинністю. Окрасою заказника є два озера: Біле та Чорне. Озера і прилеглі території є місцем оселення водоплавних та болотних птахів. Острівський заказник включає в себе три мальовничі озера: Велике, Середнє, Хоромне, а також приозерні зниження і лісовий масив, де ростуть рослини, які занесені до Червоної книги України. Мульчицький ботанічний заказник створений з метою збереження дикоростучих ягідників журавлини. Також охороняються типові для Полісся соснові ліси зеленомохові та чорницеві, а також рідколісні сосново-пухівково-сфагнові болота. Нобельський орнітологічний заказник є місцем збереження місць гніздування і відпочинку перелітних водоплавних птахів. Прип'ятський

іхтіологічний заказник створений з метою збереження частини акваторії річки Прип'ять як найприятливіших місць нересту різних видів риб.

Окрім багатого природно-заповідного фонду територіальних громад, територія надзвичайно багата історико-культурною спадщиною, адже нерозривно пов'язана з історією України. Для занурення в історію краю варто відвідати краєзнавчий музей в смт. Зарічне, музей вишивки та ткацтва, що в с. Мутвиця, музеї с. Морочне та с. Нобель. Музеї діють для того, щоб прийдешні покоління не забули свій родовід, свою минувшину, свої традиції і культуру. Музейні експозиції в бібліотеках та школах громад також сприяють відродженню історичної пам'яті краю. Духовними надбаннями громад є храми сіл Серники, Іванчиці, Морочне, Муравин, Вичівка, Нобель. У селі Морочне є дерев'яна православна церква Св. Великомучениці Параскеви з дзвіницею, що була збудована без жодного цвяха. На околиці села – в урочищі Маяк – є пам'ятне місце розстрілу євреїв 1942 року. Збереглися залишки колишніх маєтків польських панів Терлицького й Пашкевичів. У лісах краю збереглися залишки оборонних споруд від часу Другої Світової війни.

Розроблено проєкт туристичного пішохідного походу 2-го ступеня складності тривалістю 4 дні (3 ночівлі) та протяжність 52 км для школярів 7-8 класу ЗЗСО.

Маршрут походу розпочинатиметься у смт. Зарічне, з території Заріченського ліцею № 1, а закінчуватиметься в с. Нобель, звідки до початкової точки маршруту група повертатиметься шкільним автобусом (рис. 1).

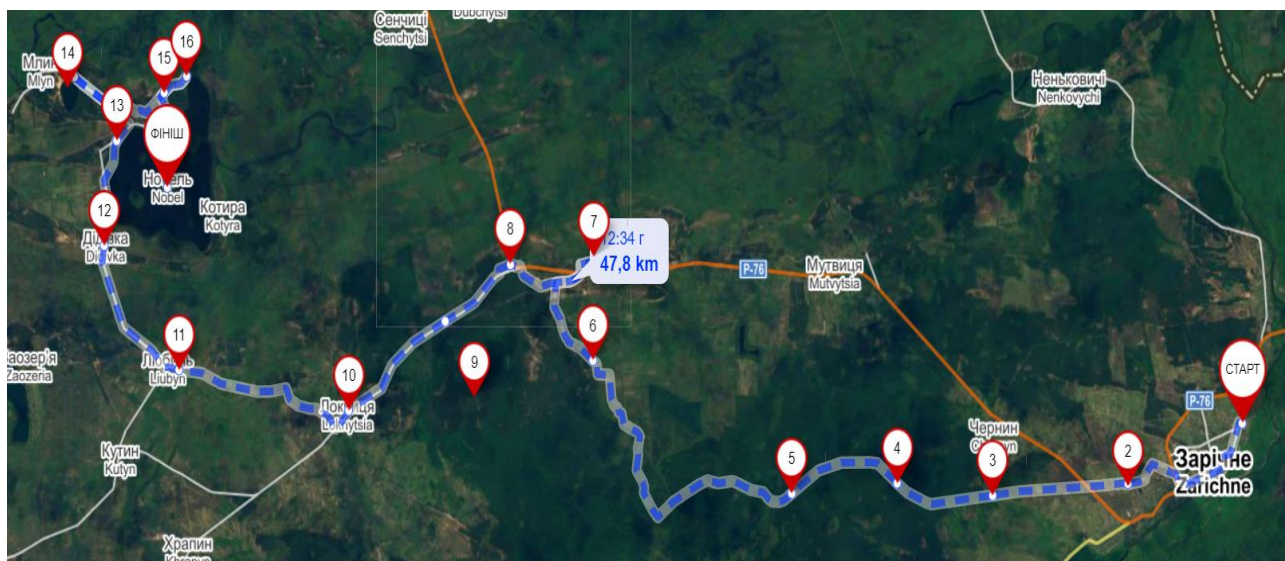

Рис. 1. Схема туристичного маршруту [джерело: mapy.cz]

За перший день походу планується проходження маршруту довжиною 18 км, який проходить через лісовий масив. Тут учні можуть ознайомитись з видами лісових рослин, отримати навички орієнтування на місцевості як за картою та компасом, так і за місцевими ознаками. Перший привал буде після подолання 7,2 км загальної протяжності маршруту, посеред лісового насадження. Пройшовши ще 2,8 км, запланована зупинка для обіду, недалеко від зупинки вузькоколійної залізниці Антонівка-Зарічне, де є обладнані місця для відпочинку. Другий привал заплановано після проходження 14 км від усієї довжини маршруту, на території туристського притулку. До місця ночівлі залишиться подолати ще 4 км. Розбиття наметів та підготовка місця для ночівлі, передбачене посеред лісу (т.б, рис 1).

Другий день туристичного пішохідного походу передбачає проходження 12,2 км маршруту. Ця ділянка маршруту пролягає в межах лісових насаджень та території села Морочне. Під час першого привалу, який буде розташований через 5 км від попереднього місця ночівлі, учні відвідають колишню садибу польського пана, побачать 100 – літнього дуба.

Також, на цій території заплановане місце для обіду. Через 3 км від початку руху, знаходиться криниця, де можна буде поновити запаси води та перепочити. І вже через 4,2 км знаходиться ділянка для ночівлі, де завершиться другий день походу (т. 9, рис).

За третій день походу, планується проходження 12,6 км. Маршрут знову ж проходить через територію лісу та таких сіл, як: Локниця, Любинь, Дідівка. Перший привал через 3,8 км. Місце для обіду буде ще, через 1,9 км, на березі р. Веселуха. Другий привал через 4,9 км, від місця обіду, та місце для ночівлі ще через 2 км, на березі озера Нобель (т.13, рис 1).

У заключний день походу передбачено подолання маршруту довжиною 9,8 км. Пройшовши 2 км, від місця ночівлі, запланована перша зупинка біля озера Засвіцьке. Місце для обіду буде ще через 2,4 км від попередньої зупинки. Пройшовши ще 2 км, група зможе побачити місце впадіння річки Прип'ять в озеро Нобель та перепочити. І до фінальної точки походу, село Нобель, залишиться ще пройти 3,4 км. Звідки до початкової точки походу групу забере шкільний автобус.

У туристичному поході буде використовуватись схема чотириразового харчування. Сніданок, обід та вечеря – це гарячі страви та кишенькове харчування. Продукти для кишенькового харчування видаватимуться на цілий день – зранку. Цикл повторюваності меню кожен 2 день. Також виходячи на маршрут, група повинна мати недоторканий харчовий запас із розрахунку на 1 день, що має складатися з продуктів з тривалим терміном зберігання. Для даного походу прикладом недоторканого запасу може слугувати такий перелік продуктів та страв швидкого приготування: Вівсянка фруктово-горіхова «E=da», картопля з м'ясом «E=da», картопля з грибами «E=da», батончик малиновий з горіхами кеш'ю «FocoMission», батончик кокосовий «FocoMission».

Усе туристичне спорядження для шкільного туристичного походу можна поділити на три групи – особисті речі, індивідуальне туристичне та групове туристичне. Групове спорядження, як правило забезпечують організатори, тому у даній роботі ми більш детально розглянули саме цей аспект.

Враховуючи маршрут, його умови, період та тривалість туристичного пішохідного походу запропоновано перелік необхідного групового туристичного спорядження з розрахунком вартості та ваги для власної участі (табл. 1).

Таблиця 1. Рекомендований перелік групового спорядження

№	Групове туристичне спорядження	К-сть	Загальна вага	Вартість, грн		
				Власне	Прокат	Optimum
1	Намет Terra Incognita Zeta 4/4 Camo	1	4 500 г		550 (6 днів)	
2	Намет Terra Incognita Alfa 3	2	7 800 г		540 (6 днів)	
3	Казан (10 л)	1	2 000 г	+		
4	Казан (5 л)	1	1 000 г	+		
5	Тринога для казана	1	900 г	+		
6	Газовий пальник Fire Maple	1	103 г			690
7	Газові балони	2	900 г			700
8	Черпак	1	60 г	+		
9	Ніж	2	600 г	+		
10	Пластмасова дощечка для нарізання	2	200 г	+		
11	Миючий засіб	1	200 г	+		
12	Губки кухонні	2	60 г	+		
13	Пилка дротова туристична Kemei 55 см	1	300 г			300

Продовження табл. 1

14	Сокира туристична універсальна Columbia 27 см	1	900 г			500
15	Саперна лопата	1	1 000 г			500
16	Сірники	5	40 г			50
17	Сухий спирт Yate	1	200 г			90
18	Кресало	1	50 г			200
19	Компас Grand Way	1	80 г			230
20	Ліхтар кемпінговий Camp Lamp	4	100 г			600
21	Батарейки Panasonic General Purpose	1	200 г			130
22	Мультигул Grand Way	1	300 г			384
23	Ємності для води (5–6 л) Складна каністра для води Naturehike	2	170 г			240
В с ь о			2 1 6 6 3 г			5 704 грн
			На 1 особу – 2 166 г			На 1 особу – 570 грн

Загальна вага групового спорядження становить 21 кг 663 г. Вага на одну людину – 2 кг 166 г. Загальна вартість – 5 704 грн, на одну людину – 570 грн.

Індивідуальна частина туристичного спорядження та особисті речі підбираються і готуються кожним туристом самостійно, в залежності від особистих уподобань та бажаного рівня комфорту, також з урахуванням особливостей маршруту, погоди. Авторами було розрахована власна участь в поході. Так, вага особистих речей становить 6,3 кг, а індивідуального туристичного спорядження 3,3 кг, не враховуючи вагу речей, які будуть вже на учаснику походу. А вартість – 2650 грн та 820 грн відповідно.

Обов'язково в туристичний похід слід взяти групову та індивідуальну аптечку. Варто мати аркуш, де зазначено назву препарату, його дозування та призначення.

Отже, індивідуальна (розрахована для авторів) вартість участі в даному поході буде становити майже 6000 грн. Більш детально представлено в табл. 2.

Таблиця 2. Кошторис туристичного походу на 1 особу

Стаття витрат	Вартість, грн
Проїзд назад	0
Кошти на непередбачувані витрати	500
Харчування:	
1 день	118,24
2 день	161,17 161,17
3 день	104,81
4 день	Всього : 545,39
Недоторканий запас	283
Особисті речі	2 641
Індивідуальне туристичне спорядження	820
Групове туристичне спорядження	570
Групова аптечка	129
Індивідуальна аптечка	197
Всього	5 580 грн 50 коп.

Слід врахувати, що дані підрахунки орієнтовні особливо того, що стосується індивідуальної участі (особисті речі та індивідуальне туристичне спорядження). Адже в учасника може бути така ситуація, що майже нічого немає і все потрібно купувати чи брати в оренду або навпаки все є і нічого не потрібно. Те саме може стосуватись групового

спорядження яке може бути в ЗЗСО чи закладі позашкільної освіти туристичного спрямування.

Висновки. Території (за природними умовами) Рівненської області, а саме межах Заріченської та Локницької територіальних громад, цілком придатна для організації не тільки ступеневих пішохідних походів, а й походів I категорії складності. Таким чином, вперше було розроблено проєкт пішохідного туристичного походу 2-го ступеня складності для групи із 9 школярів та 1 керівника (як правило, вчителя географії або керівника туристично-краєзнавчого гуртка) від ЗЗСО. Маршрут, загальною протяжність 52 км та 4 дні, розпочинається в м. Зарічане та закінчується в с. Нобель. Маршрут сплановано таким чином, щоб учасники-школярі з середнім рівнем підготовки мали змогу його подолати без зайвих зусиль. Окрім того було розроблено режим та меню харчування, рекомендований список групового та індивідуального спорядження, склад медичної аптечки – відповідно до методичних рекомендацій щодо організації походів Федерації спортивного туризму України.

При успішному подоланні даного маршруту учасники не тільки отримають практичні навички із техніки пішохідного туризму із присудженням юнацьких розрядів зі спортивного туризму, а також зможуть привести краєзнавчого дослідження рідного краю.

Список використаних джерел

- Dikovytskyi, V. 2020. Secrets of the reserved Nobel : bibliography // Ecological Herald. – 2020 (in Ukrainian).
- Geographical encyclopedia of Ukraine: [in 3 volumes] / editor: O. M. Marynych (corresponding editor) and others. — K., 1989-1993 (in Ukrainian).
- Kuksa, T. I., Lys, Yu. V., Sokol, T. K., 2003. Nature and economy of the Rivne region. - Rivne: KAIS, 2003 (in Ukrainian).
- <https://uk.mapy.cz/>
- Reserves of the Rivne region 2005 // bibliographic guide. - Rivne, 2005 (in Ukrainian).
- Seven wonders of the plain 2019// bibliographic guide. - Zarichne, 2005 (in Ukrainian).
- Seven wonders of Zarichnenshchyna. Retrieved from <https://my.rv.ua/turizm/sim-chudes-zarichnenshhini/>
- Voloshinova, N. O., Bachuk, V. A. 2008. // Nature Reserve Fund of Rivne. region / edited by Yu. M. Hryshchenko. - Rivne: Volyn. amulets, 2008 (in Ukrainian).